

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ИТАЛИЯ ХАЛҚЫНЫҢ ҮЙЛЕНУ РӘСІМДЕРІ

Тұранова Зухра Ғабитқызы

z.g.zhumanova@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Әлеуметтік ғылымдар факультеті

Философия кафедрасының 2 курс магистранты

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – А. Тұрсынбаева

Әлемде қаншама ел және халық болса, сонша үйлену рәсімдері мен дәстүрлер бар. Олар ежелден ұрпақтан ұрпаққа сақталып келе жатыр. Әрбір дәстүрдің өзіндік айрықша мәні мен мағынасы бар. Соның ішінде, қазақ және италия халқының үйлену рәсімдеріне ерекше тоқталып, салыстыра отырсақ, көптеген ұқсастық пен айырмашылықты көруімізге болады.

Қазақтың тойы да дала төсіндегі үлкен сахнаны елестетеді. Ондағы әрбір адамның, құда-құдағидан бастап шақырылған қонақтарға дейін өз мәртебесі, белгіленген орындары мен өз рөлдері бар. Күнделікті тіршіліктің ресми заңдары мен қағидалары мұнда жүрмейді, ол – мерекенің, тойдың ежелден қалыптасқан өз қағидасына бағынады. Үйлену тойы – үлкен халықтық сипатқа ие, оған аяғы жеткен алыс-жақын ағайын түгел жиналады. Тойда бай мен кедей, қожайын мен қызметші қоғамдағы орындарынан басқа мәртебеге ие болады. Бірі – құда-құдағи, бірі – күйеу, қалыңдық, енді бірі – той бастаушы, бет ашушы, қалғандары – ежелгі жақын жекжат, дос-жаран, көрші-қолаң, қадірлі қонақтар және бала-шаға. Олардың әрқайсысының дәстүрлі әдет-ғұрыппен белгіленген өз орны бар. Соған лайық сый-сияпат көрсетіледі. Қалыңдықтың атынан құда болып келген жақтың өкілдерін олардың жас ерекшелігімен, әлеуметтік мәртебесімен санаспай-ақ, құдаға қажетті жасалатын жол-жоралғының барлығын жасап, құдайындай сыйлайды. Қазақ халқының «Той десе, қу бас домалайды» деп мәтелдейтініндей, тойдағы ойын-сауықтық сипат – халықтық мәдениеттің қайнар көзі [1].

Үйлену рәсімі негізінен құдалық, үйленуге дайындықтар, той және тойдан кейінгі әдет-ғұрыптар сияқты кезендерден құралады. Екі жастың бас қосып, отбасын құруы ежелден қалыптасқан дәстүр бойынша құдаласудан басталады. Қазақтар, әдетте, «тең-теңімен, тезек қабымен» деген қағида бойынша ежелден сыйласатын, аралас-біліс, әлеуметтік деңгейі өзімен шамалас адамдармен құдаласатын болған.

Қазақтың белгілі ағартушысы Ыбырай Алтансарин «Даңқты қазақтар әрқашан өзінің баласына басқа бір рудан, тайпадан барып, өзіндей даңқты адамдардың қызын айттыруға тырысады, қазір де солай» деп айтып кеткен болатын.

Қазақ халқының үйлену рәсімінде құдаласудың түрлері көптеп кездеседі. Солардың ішінде, «бел құда», яғни, әкелердің көңілі табысқан достығынан туған құдаласу. Бұл екі достың әйелдерінің бір мезгілде аяғы ауырлаған жағдайда, олардың «егер сенің әйелің ұл туып, менің әйелім қыз туса, екеуіміз құда болайық» деп балалары дүниеге келмей жатып, өзара келісуі. Келіскеніндей болып шықса, уақыты келгенде балаларының басын қосатын. Ал, екеуінде де ұл немесе қыз болса, бұл келіссөзді ұрпақтары жалғастырып отырған.

Қазақ арасында ежелден келе жатқан құдалық түрінің бірі – бесікте жатқан нәрестені атастырып қою. Бұл құдалық халық арасында «бесік құда» деп аталады. Зерттеуші ғалымдардың пікірінше, балаларды өмірге келісімен айттырып, белгілі бір мақсатты көздеген ата-аналардың іс-әрекеті. Яғни, келін түсіретін жақ та, қыз беретін жақ та болашақ қамымен осындай әрекеттерге барған. Бұлайша құдаласу орташа дәулетті адамдар арасында болып, берілетін қалыңмал мөлшері әдеттегіден едәуір төмен және қалыңмалды ерте бастан-ақ, ақырындап төлеп отырған.

Құда түсу арқылы некелесудің тағы бір түрі, ол – «қарсы құда» болу, бұл дегеніміз – бір-бірімен өзара қыз алысып, қыз беріскен, қат-қабат құдалар. Қазақстанның қай түкпірінде

болмасын, қарсы құдалық дәстүрінің негізінен тым шағын дәулеттілер мен кедейлер арасында болатындығы және апа-қарындастарымен қалыңсыз айырбас жасалатындықтары шындық болып табылады [2].

1960-жылдардан бастап үйленіп, тұрмыс құру көбіне жастардың өз қалауларымен жүзеге асырылды. Сондықтан, өз еркімен бас қосуына байланысты болатын құдалық түрі халық арасында «құдай қосқан құда» деп атала бастады. Яғни, құдалар тойдан 2-3 ай бұрын қыздың үйіне келіп, үкі тағып кетеді. Үкі тағудың ілкі заманнан бергі өзіндік айрықша сипаты бар.

Біріншіден – дәстүрлі қазақ қоғамында үкі қасиетті құс саналған. Сондықтан халық үкі қауырсындарын бойтұмар ретінде бағалап, жас нәрестенің бас киіміне, бесігіне таққан. Қасиетті құс сәбиді жамандықтан қорғап, оның тыныш ұйықтауына септігін тигізеді деп сенген. Осыдан келіп, қыздар мен сері жігіттер бас киімдеріне, жас келіндер екі бұрымына сәндікке үкі тағуды дәстүрге айналдырған.

Екіншіден, қызға құда түскенде оның айттырылған қалыңдығы болғанының белгісі ретінде берілетін кәделердің бірі.

Қазақ халқында үйлену рәсімінің ежелден келе жатқан түрінің бірі – қызды алып қашып үйлену.

Бұл салт негізінен екі жақты көптеген салмақтан құтқарудан туындаған деуге негіз бар. Мұндайда, жігіт жағы қызды үйіне кіргізіп алған соң, құдалар ауылына «аяққа жығылып, кешірім сұрап, рұқсатын алуға» хабаршылар келеді. Олар – өздерімен бірге ақшалай сый-құрметтерін алып барады. Қыздың кетіп қалуының ерікті немесе еріксіз түрде болғандығын білу үшін қыз жағынан «қуғыншы» келеді. Ол көбінесе қыздың жеңгелері болып келеді. Мұндайда көбіне екі жақтың өзара тіл табысып, мәмілеге келуімен аяқталып жатады. Алып қашу алдын-ала қарастырылған болса, үйлену тойы сол күні атқарылып кетіп те жатады. Ал, дайындық болмаған жағдайда тіпті жарты жылға дейін созылады, қалыңдық жақ көбіне той жасамай-ақ, жасауын беріп қана тоқталады [3].

Тойға дейінгі немесе үйлену дайындықтарына байланысты атқарылатын үйлену салтының негізгі шаралары осындай болып келеді. Қазақ халқында үйлену тойының өзі екі кезеңнен тұрады. Ол қалыңдықтың ұзатылу, яғни қызды шығарып салу тойы, келесісі – күйеу жігіттің ауылында болатын үйлену тойы.

Бүгінде үйлену тойы көбінесе жұма, сенбі не жексенбі күндері кафе немесе мейрамханаларда өткізіледі. Ауылды жерлерде арнайы орынның болмауына байланысты әскери брезент шатыры немесе ақ, көк шатырлар пайдаланылады.

Үйлену тойының ең жауапты кезеңі – қыз бен жігіттің некесін қию. Неке қию екі түрде жүргізіледі. Біріншіден, АХАЖ мекемесінде өткізілетін жалпы азаматтық неке, екіншіден, мешіттерде неке қию рәсімдері арқылы жасалады. Соңғы онжылдықта республикамыздың әр аймағында ислам дінін ұстанушы шығыс этностары сияқты некелерін ауылдық, аудандық, қалалық мешіттерде қидырады. Неке қию рәсімін имам немесе оның көмекшісі жүргізеді, неке қиылғаннан кейін жалпы исламдық салт бойынша неке қиылғандығы туралы куәліктің берілуімен рәсімделеді.

Тойдан кейінгі кезеңде келін тарапынан келген жаңа құдаларға дәрежелеріне қарай сый-сыяпаттарын беріп шығарып салады. Ал қалыңдық үшін маңызды, жан-жақтан сынауы көп шақ болып саналады. Жұбайының тума-туыстарына келіннің ептілігін, сыйлы қызметін көрсететін келіннің қолынан шәй ішу, яғни, «келін шәй» дәстүрі өте жақсы сақталған.

Итальяндықтар үшін де үйлену рәсімі қасиетті болып табылады. Ажырасу рәсімдеріне 1970 жылға дейін тыйым салынған. Жас жігіттің сүйіктісінің терезелері астында серенада айтуы – үйленуге дейінгі қыз көңілін табудың дәстүрлі түрі болатын.

Үйлену тойының жол-жораларының маңызды кезеңдерінің бірі құдалық салты еді. Жас жігіт қалыңдығына үйленуге рұқсатты анасынан сұрайтын. Бірақ та, көбінесе жас жігіттің ата-анасы мен айттырушы кісі келіп құдалыққа түсетін. Ата-аналары жас жігіт пен қалыңдықтың қатысуынсыз келісіп және күйеу жігіт қалыңдығымен кездесетін күнін белгілейтін.

Үйлену тойы болатын күні күйеу жігіт ата-анасымен қоштасып жатқан қалыңдығына келетін. Қоштасу салты кезінде дәстүрлі сыңсу (қыздық өмірмен қош айтысу) айтылатын.

Әдетте Италияда неке не муниципалитетте, не шіркеуде қиылады. Бірақ та көптеген жас жұбайлар некелерін шіркеуде қиюды қалайды. Себебі, шіркеу тек бір рет ғана неке қиюға рұқсат етеді, сол себепті үйлену шешімі берік және өзгермейтіндей болуы керек. Алайда, бұл рәсім әрқашан да іске аса бермейді. Егер де жастардың бірі бұрын некелескен болса немесе жас жұбайдың бірі католик дінін уағыздамаса, шіркеуде неке қию мүмкін болмайды. Сонымен бірге, жиырма бірге толмаған адам шіркеуде некесін қиюына болмайды. Егер жастары он сегізге толса, олар ата-аналарынан рұқсат алып шіркеулік неке жасасуына болады. Шіркеуде некелерін қиғысы келетін жас жұбайлар біраз уақыт дайындалулары қажет: ғибадатханаға болашақ жұбайлар үшін арнайы оқуға қатысуы керек. Бұл дәрістер шіркеуде жарты жылда бір рет қана өткізіледі. Сондықтан да, жастар үйлену тойы өткізілетін күнін алдын-ала анықтауы қажет.

Итальяндық үйлену тойлары көбінесе жаз аяғында немесе күзде өткізіледі. Сонымен қатар, италия халықтары үйлену тойының күні жексенбіге түсетіндей қылып тырысады. Айтуларында, бұл жақсы ырым.

Үйлену тойын өткізетін орынға тойдың сценарийі ғана тәуелді болып қана қоймай, тіпті қалыңдықтың көйлегі де соған байланысты болады. Той рәсімі өтетін орын көбінесе Италияда гүлдермен безендіріледі. Ленталар мен шарлар өте сирек жағдайда қолданылады, тек тірі гүлдер ғана [4].

Қазіргі кезде Италияда үйде өткізілетін кішігірім үйлену тойлары көбірек таралған. Мұндай үйлену рәсімінің ерекшелігі қонақтарға тек тамақтану залы мен билеуге арналған бөлме ғана бөлініп қойылмай, сонымен қатар, кітапхана және кабинет беріледі. Шаршаған қонақтар кітаптар арасында тынығып, үйлену салтанатының келесі кезеңінің басталуы туралы арнайы әуен хабарланғанша бірнеше сағат өздерімен өздері бола алады. Қонақтарға тек жатын бөлмелерге ғана кіруге рұқсат етілмейді.

Итальяндық үйлену тойының тағамдары халықтың ұлттық мәдениетін айқын көрсетеді. Бұл пицца, шарап, бадам, жаңғақ және макарон өнімдері.

Итальяндықтар өте ырымшыл халық. Ескі ырым бойынша бұл күнгі жаңбыр бақыт алып келеді. Tinmi "sposa bagnata, sposa fortunata" (су болған қалыңдық – бақытты қалыңдық) деген мәтел бар.

Тағы бір ежелгі дәстүрдің бірі, бұл – жаман күштерден, көзден сақтау үшін қалыңдықтың бетін вуальмен жауып қою.

Күйеу жігіт шіркеуге барам деп, үйден шыққын соң үйіне қайтып келмеуі керек, яғни кері қарай қадам жасамауы қажет. Бұл үшін күйеу жігіттің қасында оның «шегінуіне жол бермес үшін» жолдасы еріп отыруы керек.

Қазіргі уақытта қазақ халқында да, италия халқында тойдан кейін бал айына аттану рәсімі өтуде. Бұл бізге Еуропа халықтарынан келген ағым десек қателеспейміз.

Үйлену тойында атқарылатын ойын-сауықтардың мазмұнына назар аударсақ, ондағы қуаныш пен қайғы, мұңның қатар жүретіндігі. Олардың үнемі жарыса қос қабат келіп отыратындығы айрықша көңіл аударуды қажет етеді. Мәселен, ел тойға жиналып, көңілденіп жатса, қыз сыңсу айтып, үйімен қоштасып, жылап сықтайды. Дәстүрлі дүниетанымда басқа әлем әрқашан жұмбақ, қорқынышты, үрейлі, тылсым. Міне, қыз осы өзіне жұмбақ әлемнен, жат елден қорқады, жанына жақын алтын ұяны қимайды. Былайша айтқанда, бір үйден екінші үйге аттанып бара жатқанда қыз мұңайса, екінші жағынан, жаңа өмірге аттанғанына қуанады.

Қорытындылай келе, екі халықтың дәстүрлі мәдениетіндегі үйлену рәсімдерінде өзіндік ұқсастықтар мен айырмашылықтарды көреміз. Жалпы италия халқы басқа еуропалық елдерге қарағанда, қазақ халқы секілді отбасы деген ерекше сөзге үлкен мән беретін халық. Бұл да олардың дәстүрлі мәдениетіндегі ұқсастықтың бірден-бір көрсеткіші.

Жас жұбайлардың ұлты қандай болса да, үйлену рәсімінің дүниенің қай бұрышында өтсе де, отбасын құру – олардың өміріндегі ең көңілді, ұмытылмас, бақытты күні болып саналады.

Қолданылған әдебиеттер

1. «Бабалар сөзі». Ғұрыптық фольклор. 90 том //Астана-2012
2. Қалыш А. «Қазақтардың үйлену дәстүрінің ерекшеліктері» //Қоғам және дәуір
3. Хабдина Б. «Үйлену тойы» //Алматы Өнер – 1992
4. Пелегрино Н. «Итальянская свадьба» //Москва – 2009.

УДК- 075

ПРОБЛЕМА МАССОВОГО СУИЦИДА В ДЕСТРУКТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Хусаинова АйнурҚуанышевна

Ainurka_007@mail.ru

Студент4 курса кафедры религиоведения и культурологии

Факультета Философии и Политологии

КазНУ имени Аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Научный руководитель: доктор философских наук,
профессор Борбасова К.М.

Суицид (от лат. *sui caedere* — убивать себя) — целенаправленное лишение себя жизни, как правило, добровольное и самостоятельное. Суицид – чаще всего следствие длительной затяжной депрессии. А любая депрессия характеризуется ориентацией на прошлое, а не на будущее. Как говорил Уильям Джеймс «Нет, пожалуй, ни одного думающего человека, который, хотя бы раз в жизни, не задумывался о самоубийстве». [1]

«Самоубийство – мольба о помощи, которую никто не услышал» - говорил Равиль Алеев. [2] Большинство людей, убивающих себя, страдают от депрессии, которая часто не диагностируется и не лечится. Так как депрессия часто лежит в основе суицида, изучение причин депрессии может помочь ученым понять причины суицида.

Многие исследователи выделяют следующие основные причины суицидального поведения: 1) депрессивное расстройство; 2) алкоголизм и другие формы злоупотребления наркотическими веществами; 3) религиозные идеи; 4) изоляция, жизнь в одиночестве, потеря поддержки. [3] В данной работе я бы хотела рассмотреть и глубже изучить одну из основных причин суицидального поступка. Это религиозный аспект.

Как говорят религиоведы – «надо быть предельно осторожными в переговорах с теми, кто ждет «конца света». Все эти люди на самом деле верующие, но объекты их веры, к сожалению, выбраны неправильно. И этими людьми пользуются те, кто называют себя «пророками». Это произошло по той причине, что подавляющее большинство людей Библию и Коран они не читали.

Многие люди от не знания попадают в их сети, они ныряют в омут вод и становятся религиозными фанатиками чужеродной веры. А некоторые идущие в подобные религиозные общины обездоленные, несчастные и одинокие. Они не способны бороться с депрессией или бедой самостоятельно и объединяются. Страждущие собираются вокруг источника любви и всепрощения, а руководители деструктивных организации этим пользуются. Такие организаторы окружают человека заботой и любовью, усыпляют бдительность и манипулируют в угоду себе.

Религиозные фанатики опасны для самих себя (мы в этом убедились на основной части моей научной работы) и общества в целом, так как слепо доверяют своему пастырю,